

G'O'ZADA O'RGIMCHAKKANAGA QARSHI KURASHISHDA ABALON 1,8% EM.K. PREPARATINING SAMARADORLIGI

Rajabova Gulxayo Faxriddinovna, o'qituvchi,
ORCID: 0009-0000-2992-6331
Nabiyeva Muxarram Ismoil qizi, talaba,
Boboqulova Yulduz Abror qizi, talaba,
Buxoro davlat universiteti.

Annotatsiya. Qishloq xo'jaligida fermer xo'jaliklarda va tabiiy iqlim sharoitida samarali mehnat qilib yuqori hosildorlikga erishish uchun hosildorlikning pasayishiga olib keluvchi zararli organizmlarni kamaytirishda kam zaharli yangi kimyoviy preparatlarni o'rganish hozirda qishloq xo'jalikning mahsulotlarini yetishtirishda asosiy vazifalardan biri bo'lib, yangi preparatlarning har bir mintaqa sharoitiga mos kelishini sinash va qo'llash hisoblanadi.

Respublikamiz fermer xo'jaliklarida g'o'zaning eng xavfli zararkunandasi bo'lgan oddiy o'rgimchakkanaga (*Tetranychus urticae* Koch,) qarshi zamonaviy, atrof-muhitga kam zaharli, foydali hasharotlar hamda issiqqonli hayvonlarga salbiy ta'siri kam bo'lgan va hosildorlikni oshirishda ABALON 1,8 % em.k. preparatining samaradorligi ijobiy ekanligi tajribalarimizda o'z aksini topgan.

Kalit so'zlar: g'o'za, o'rgimchakkana, preparat, tajriba, tuproq, hosildorlik, samaradorlik, Avtomaks, kasallik, zararkunanda, qishloq xo'jalik, ABALON 1,8 % em.k.

Аннотация: Изучение новых химических препаратов с низкой токсичностью для снижения вредных организмов, вызывающих снижение продуктивности, с целью достижения высокой продуктивности в сельскохозяйственных хозяйствах и в естественно-климатических условиях в настоящее время является одной из основных задач в Производство сельскохозяйственной продукции – это испытание и применение новых препаратов, адаптированных к условиям каждого региона.

Против паутинного клеща обыкновенного (*Tetranychus urticae* Koch.), который является наиболее опасным вредителем хлопчатника в хозяйствах нашей республики, современные малотоксичные полезные насекомые и теплокровные животные оказывают незначительное негативное воздействие на урожайность, Повышение ABALON 1,8% эм.к. Положительная эффективность препарата отражена в наших экспериментах.

Ключевые слова: хлопок, паутинный клещ, препарат, эксперимент, почва, урожайность, эффективность, Автомакс, болезнь, вредитель, сельское хозяйство, ABALON 1,8% эм.к.

Abstract. After our republic gained independence, the study of new chemicals with low toxicity to reduce harmful organisms that cause a decrease in productivity, in order to achieve high productivity in agricultural farms and in natural climatic conditions is currently one of the main tasks in the production of agricultural products - This is the testing and use of new drugs adapted to the conditions of each region.

Against the common spider mite (*Tetranychus urticae* Koch.), which is the most dangerous pest of cotton on the farms of our republic, modern low-toxic beneficial insects and warm-blooded animals have a slight negative effect on yield, Increase ABALON 1,8% em.c. The positive effectiveness of the drug is reflected in our experiments.

Keywords: cotton, spider mite, drug, experiment, soil, productivity, efficiency, Automax, disease, pest, agriculture, ABALON 1,8% em.c.

Kirish. G'o'za o'simliklari hosildorligini oshirish, kasalliklar va zararkunandalardan saqlash uchun chidamli navlarni tanlab olib ekishda qishloq xo'jaligi bozor iqtisodiyoti sharoitida rivojlantirish kabilar katta ahamiyat kasb etadi [1,2,5].

G'o'za o'simligiga zarar yetkazadigan zararkunandalardan eng xavfli zararkunanda o'rgimchakkana hisoblanib uning biologiyasi keng va atroflicha o'rganilgan, Buxoro vohasida ham o'rgimchakkana g'o'zaga deyarli zarar yetkazib, paxta hosili 25-30% ga kamaydi, Bizning olib boradigan tajribamizning asosiy maqsadi o'rgimchakkananing g'o'zaga zarar yetkazish muddatlarini aniqlab unga qarshi chora-tadbirlarni ishlab chiqarish darajasini keng qo'llashdir.

O'rgimchakkanaga 248 tadan ortiq o'simlik turini zararlaydi, shundan 173 ta begona o'tlar va manzarali o'simliklarga, 38 ta daraxt va butalarga to'g'ri keladi.

G'o'za o'simligi ekiladigan tuman va hududlarda o'rgimchakkana "*Tetranychus urticae* Koch" turi keng tarqalgan bo'lib, bu zararkunanda paxta hosilining 30-40% ini nobud qiladi, F.M.Uspenskiy ma'lumotlari bo'yicha o'rgimchakkana iyun oyida g'o'zaga tushganda himoya chorasi olib borilmasa 50-60% va avgust oyida tushsa 2-6% gacha hosildorlikni kamaytiradi [3,4].

O'rtacha g'o'zaning har 100 ta bargida 150 ta o'rgimchakkana uchrasa shu muddatda unga qarshi akaratsidlar bilan himoya qilish tavsiya etiladi. O'rgimchakkaning faol harakatlanishi uchun 25-30°C issiqlik va havoning nisbiy namligi esa 45-65% bo'lishi kerak. O'rgimchakkaning urg'ochisi 30 kungacha hayot kechirib, 200 va undan ko'p tuxum qo'yadi, O'rgimchakkana erta bahorda begona o'tlarda uchraydi. Ular yo'l atrofidagi begona o'tlarda boshqa mavzelerde joylashgan begona o'tga nisbatan 20-30 marta ko'p uchraydi [6,7,8,9].

Materiallar va uslublar. 2023-2024-yillar davomida Buxoro viloyati Romitan tumani Qalaychorbog' MFY fermer xo'jaliklarida qadimdan sug'oriladigan allyuvial o'tloqi tuproqlarda o'tkazilgan tajribalarimiz natijasida shu aniq bo'ldiki, o'rgimchakkana g'o'za o'simligida aprelning oxiri, may oyining boshida uchrab, har bir 100 g'o'za bargiga 14-15 donadan to'g'ri keladi.

G'o'za o'simligida uchraydigan o'rgimchakkanaga qarshi kurashishda ABALON 1,8 % em.k. preparatining samaradorligini o'rganish uchun quyidagi variantlarda tajriba qo'yildi.

1. Nazorat (preparatsiz)
2. Insekto-super 28% sus,k 0,4 l/ga suspenziya konsentrat (taqqoslovchi),

3. ABALON 1,8 % em,k (0,3 l/ga) li emulsiya konsentrat,

4. ABALON 1,8 % em,k (0,4 l/ga) li emulsiya konsentrat,

Tajribada g'o'zaning Buxoro-6 navidan foydalanildi. Dala tajribalari 100 m² maydonda uchta takroriy joylashgan bo'lib g'o'za ko'chatining bir gektarida 90-94 ming dona qalinlikda joylashgan.

2022-2023 yillar 13-14-iyulda ertalab "Avtomaks" ransevov apparati yordamida 300 l/ga me'yorida ishchi suyuqlik g'o'za o'simligiga purkaladi, O'rgimchakkanaga qarshi qo'llanilgan preparatning samaradorligini o'rganish uchun hisob-kitob ishlari olib borildi.

Natijalar va munozara. Olingan natijalarga ko'ra, o'rgimchakkanaga qarshi kurash choralari qo'llanganda 7 kundan keyin kimyoviy preparatlar o'rgimchakkana sonining kamaytirishida o'z ta'sirini ko'rsatib, Buxoro tumani Rabotiqalmoq MFY fermer

xo'jaliklarida 14 kundan keyin bo'lsa ularning miqdori 99,6% gacha kamaydi. Insekto-super 28 % sus,k 0,4 l/ga preparati qo'llangan variant ham, o'rgimchakkananing kamayishiga olib keldi, lekin bu preparat tarkibida oltingugurt bo'lganligi sababli iqlim-tuproq sharoitida namlikning kamligi va havo haroratning yuqori bo'lganligi sababli ta'sir kuchi uzoq muddatga bormadi va hosilni saqlashda o'z ta'sirini yo'qotdi (1-jadval).

O'tkazilgan tajribalar va olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, qo'llanilgan yangi ABALON 1,8% em.k. preparati g'o'za o'simligiga uzoq muddatga ta'sir etib, uni o'rgimchakkanadan himoya qilib, nihoyat hosilning oshishiga sabab bo'ldi.

2-jadvalda keltirilgan natijalardan ko'rinib turibdiki, 2 yil davomida olib borilgan tajribalarimiz Buxoro viloyati Buxoro tumani Rabotiqalmoq MFY fermer xo'jaliklari sharoitida nazorat variantini har bir bargda zararkunanda soni 63,3 va 70,1 dona yilning oxirida paydo bo'ldi. Kimyoviy preparatlar ayniqsa ABALON 1,8% em.k. qo'llangan variantlarda esa o'rgimchakkana to'liq yo'qoldi. Variantlar bo'yicha hosildorlikni saqlab qolishda ABALON 1,8% em.k. preparati 0,4-0,5 l/ga me'yorida qo'llanilganida 4,9 dan 5,9 s/ga qo'shimcha paxta hosili olishga erishildi. Shuningdek, Buxoro viloyatida yetishtiriladigan g'o'za o'simligida o'rgimchakkanaga qarshi kurashishda ABALON 1,8% em.k. 0,4-0,5 l/ga me'yorida qo'llash, qadimdan sug'oriladigan allyuvial o'tloqi tuproqlarda g'o'za o'simligi o'sish va rivojlanishiga ijobiy ta'sir etib har bir gektardan 34-36 sentinerdan hosil olishga imkon yaratildi, qo'shimcha hosil bo'lsa 4,9-5,9 s/ga bo'ldi.

1-jadval.

G'o'za ekinidagi o'rgimchakkanaga qarshi kurashishda ABALON 1,8% em.k. preparatining samaradorligi (2022-2023 yillar uchun). Buxoro viloyati Buxoro tumani Rabotiqalmoq MFY fermer xo'jaliklari

Tajriba variantlari	Sarflangan preparat me'yori l/ga	O'rtacha bir dona bargdagi o'rgimchakkananing soni				Kunlar orasidagi samaradorligi, %		
		Ishlovga 13.07	Ishlovdan keyingi kunlarga					
			3	7	14	3	7	14
1. Nazorat (preparatsiz)	0	61,8	65,0	100,5	1,7	-	-	-
2. Insekto-super 28% sus,k 0,4 l/ga	0,4	42,0	1,5	0,8	21,0	96,5	98,1	50,0
3. ABALON 1,8 % em,k	0,4	38,0	15,0	2,5	0,8	60,6	94,5	97,9
4. ABALON 1,8 % em,k	0,5	75,0	3,0	1,8	0,5	96,0	97,6	99,6

2-jadval

G'o'za ekinidagi o'rgimchakkanaga qarshi kurashishda ABALON 1,8% em.k. preparatining samaradorligi (2022-2023 yillar uchun). Buxoro viloyati Buxoro tumani Rabotiqalmoq MFY fermer xo'jaliklari

Variantlar	Sarflangan preparatlar me'yori, l/ga	Hosildorlik, s/ga			
		2022		2023	
		Hosildorlik, s/ga	Qo'shimcha hosil, s/ga	Hosildorlik, s/ga	Qo'shimcha hosil, s/ga
1. Nazorat (preparatsiz)	-	30,5	-	28,8	-
2. Insekto-super 28% sus,k 0,4 l/ga	0,4	34,8	4,3	32,5	3,7
3. ABALON 1,8% em,k	0,4	35,3	4,8	34,0	4,9
4. ABALON 1,8% em,k	0,5	36,0	5,5	34,5	5,9

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, Buxoro viloyati Buxoro tumanida g'o'za o'rgimchakkanasiga qarshi kurashda ABALON 1,8% em.k. 0,4-0,5 l/ga hajmda foydalanish uzoq muddat sug'oriladigan allyuvial o'tloq tuproqlarda samarali bo'ladi. Paxta o'simligi o'sishi va rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, 34-36 s/ga qo'shimcha hosil bilan esa 4,9-5,9 s/ga hosil olish mumkin edi.

O'tkazilgan tajribalar va olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, g'o'za o'simligiga qo'llanilgan yangi ABALON 1,8% em.k. preparati issiqqonli hayvonlar va foydali hasharotlarga boshqa dori vositalariga nisbatan ko'proq ta'sir ko'rsatadi va pirovardida hosildorlikning ijobiy o'zgarishiga sabab bo'ladi.

ADABIYOTLAR:

1. Alimuhammedov S.N. Интегрированная защита удобная и качество производства, «Хлопководство», Moskva 1983. 6-8. стр.
2. Alimuhammedov S.N. Исследования по защите хлопкового поля. «Защита растений», Москва, 1983. 18-20. стр.
3. Успенский Ф.М. Обыкновенные паутинные клещи в орошаемых районах средней Азии. Акад. С.Х. О'zbekiston. Tashkent. 1996. 62 b.
4. Успенский Ф.М. Какой битой корицы система интегрированной защиты завода, «Хлопководство». Moskva. 1975. 25-30 стр.
5. Яхонтов В.В. О'рта Osiyo qishloq xo'jalik zararkunandalari va ularga qarshi kurash choralari. O'zbekiston, Toshkent. 1962. 197-211-bet.
6. Sh.H.To'xtayev F.A. Ganiyeva. "Qishloq xo'jaligining asosiy ekinlarni zararli organizmlari va ularga qarshi kurashni biologik usullari", Uslubiy qo'llanma. BuxDU. Sharq nashryoti. 2020. 17 bet.
7. Sh.X.To'xtayev va boshqalar. "Sulfur in nature it's impact on spiders, Web of conferens". -2023 year.
8. Sh.H.To'xtayev - G'o'za o'rgimchakkanasiga qarshi tarkibida "SFM" saqllovchi oltingugurtning yangi qo'llash shaklining samaradorligi. Agrar fakulteti iqtidorli talabalarining ilmiy maqolalar to'plami. Buxoro-2002